

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Düzgün iş yapabilmek için "bilgi toplumunu" kavramalıyız...

Bilim insanları, dünyanın yeni bir çağa doğru ilerlediğini, yeni bir çağın başladığını ve bu çağda bilimi yakalamayanların yeri olmadığını vurguluyor. Bilimsel çalışmalar belli "varsayımlar" belirleyerek, o varsayımların tezi, karşı tezi ile sentezini ortaya koyarak insanlığa yol gösterir.

Sözlüklere bakıldığında *"eğilim"* kavramı, *"yapmaya yönelten ruhsal durum"* barışçı, kavgacı, çatışmacı, uzlaşmacı vb. *"içgüdüsel istek", "kişisel yatkınlık", "bir şeyin evriminin yönü", "kitle hareketlerinde çoğunluktan ayrılan görüş", "bir başkasına yönelen sevgi", " üretim, tüketim ve tasarruf oluşumu"* gibi bileşenleri içerir. Bir başka tanıma göre eğilim kavramı, bugünün demografik, teknolojik ve hayat tarzlarına bakarak, geleceğin kodlarını anlama çabasını anlatır. Eğilimleri yaratan, sosyal kırılmalar, teknolojik gelişmeler, kültürel açılımlar, yasal düzenlemelerdeki değişimler, bireysel tercihler ve pazardaki etkinlikler gibi etkenler olur. Rekabet gücünün yaratılması, geliştirilmesi ve korunması için eğilimlerin içselleştirmesi dışında bilinen başka bir yolun olmadığı da ileri sürülür.[1]

Eğilimler bir kez ortaya çıktıktan sonra, yönlerini ve hızlarını kısa dönemde değiştirmez. İnsanoğlu, *"öngörme ve önlem alma disiplinini"* ile eğilimlerin yarattığı fırsatlardan yararlanmak, tehlikeleri de savuşturmak için kendi *"olanak ve kısıtlarını"* dengeleyen *"alternatif tepki stratejileri"* tasarlar, yapılar oluşturur ve koşullara özgü bir kültür yaratarak yaşamını sürdürür.

Bilim insanları, dünyanın yeni bir çağa doğru ilerlediğini, yeni bir çağın başladığını ve bu çağda bilimi yakalamayanların yeri olmadığını vurguluyor.[2] Bilimsel çalışmalar belli *"varsayımlar"* belirleyerek, o varsayımların tezi, karşı tezi ile sentezini ortaya koyarak insanlığa yol gösterir. Bilimsel gelişmelerden etkilenen üretim, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin iç bütünlüğünü ise karar ve kurumları belirler. Sistemin kendi ağı içinde sürdürülebilir ilişkilerin yapıları, işlevleri ve kültürü bu çerçevede belirlenir. Çerçeveler, *"genel eğilimleri"* besler, eğilimleri etkiler, eğilimlerden etkilenir.

Etkin yönetim, eğilimlerin yarattığı fırsat ve tehlikeleri kendi olanak ve kısıtlarımızla dengeleyebilme yeteneğidir. Kurum ve kuruluşlarda iyi yönetici ve iyi yönetimden söz edeceksek, onların dünya genelindeki eğilimleri hakkında ne bildiklerini analiz etmeye öncelik vermeliyiz. Ölçeği ya da işlevi ne denli değişik olursa olsun, kurumların gelişimi; çoğu zaman geçici, tamamlayıcı ve rakip türden eğilimlerin, kişilerin ve örgütlenmelerin sonucudur. Eğilimler, kişiler ve örgütlenmeler kendilerine sağlam dayanaklar oluşturur, kendilerini geliştirir, bir araya gelir veya ayrılırlar. Ta ki üzerlerindeki otorite, bu örgütleri konsolide olmaya zorlayana dek.[3]

Günümüz iş dünyasını yönlendiren temel eğilimlerden biri, ***"Sanayi toplumu aşamasının geride bırakılarak, bilgi toplumu aşamasına geçilmiş olması."*** Önce, alternatif kavramlar arasında neden *"bilgi toplumu kavramının"* öne geçtiğini açıklayarak, eğilimin iş yaşamındaki karar çerçevelerini nasıl etkilediği üzerinde duracağız.

"BİLGİ TOPLUMU"NUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Bilgi toplumu kavramı, ilk kez 1980'lı yılların başlarında tedavüle sürüldü. Bilim ve teknolojideki gelişmelerin yarattığı yeni eğilimler 20. yüzyıl ikinci yarasında ağırlığını iyice hissettirdi. Gözlemciler, ortaya çıkan eğilimlerin bir önceki birikim sistemini çözdüğünü, yeni bir toplumsal düzene doğru ilerlendiğinin farkına vardı. Yeni düzen *"elektronik çağ", "esnek birikim sistemi", "endüstri sonrası toplum"* ve *"bilgi toplumu"* diye adlandırılıyordu. Bilgi toplumu kavramı, diğer rakip kavramları geride bıraktı, yaygın biçimde kabul gördü. Bilgi toplumu kavramı, toplumun tümünü etkileyen değişmeleri tanımladığı gibi, devleti,

ekonomiyi, dini kurumları, aileyi ve bilim üreten kurumların gereksinimlerini de karşılıyordu.[4]

Bilgi toplumu kavramının en güçlü rakibi olan endüstri ötesi toplum kavramı düşünceyi yanlış bir noktaya götürüyordu. Sosyolojide, farklı dönemlere ait olanların eş zamanlılığı, toplumsal gelişmelerin zamansal ve mekânsal bir aradalık yasasını göz ardı ediyordu. Endüstri ötesi toplum; endüstri toplumu aşamasında üretilen buzdolabı, otomobil, televizyon gibi diğer bir dizi ürünün önemini yitireceği izlenimi veriyordu. Gerçekte ise bir önceki toplumsal düzenin dayanağı ürünler önemini yitirmiyor; tam tersine yapı, işlev ve kültürünü geliştiriyordu. Ortaya çıkan temel olgu, endüstride çalışan iş gücü sayısının görece gerilemesiydi. Tarım sektörü bile bilim ve teknolojinin girdilerini kullanmadığı zaman rekabet edemez duruma geliyordu. Örneğin, günümüzden 100 yıl önce bir dönüm topraktan 300 kilogram salatalık elde ediliyordu. Aynı toprak parçasından 70 yıl önce bin kilogram salatalık üretildi. Toprak yine bir dönüm olduğu halde 30 yıl önce 3 bin kilogram düzeyine ulaşıldı. Bugün aynı ölçekte bir topraktan 30 bin kilogram salatalık üretiliyor.[5] Bilgi toplumu aşamasında, topraklar insanları zengin etmiyor, insanlar toprakları zenginleştiriyor. Bilginin sağlanması ve anlamaya dönüştürmesi yaşamımızı derinden etkiliyor ancak bu aniden ortaya çıkmış bir durum değil. *"Bilgiye dayalı iş, insanlık tarihinde bilgi toplumu dediğimiz yapıyı birlikte ortaya çıkaran bir şey değil; nitekim bilginin temsilcisi durumundaki 'uzmanlar' tarihin her döneminde olagelmiştir. Ancak bilgiye dayalı işlerin bu denli fazlalaşması ve tüm istihdam içindeki oranının bu kadar artması, ayrıca üretim ve dolaşımda zihinsel emeği minumum düzeyde talep eden iş sayısındaki dramatik düşüş bu dönüşümün göstergesidir."* [6] Bilgi toplumu aşamasına geçiş, iş örgütlerinde *"iş yapma tarzını"* köklü biçimde değiştiriyor.

İŞ ÖRGÜTLENMESİNDE EKSEN KAYIYOR

Sanayi toplumu aşamasında fabrika-odaklı üretim, emek-sermaye eksenine dayalı idi. Bilgi toplumu aşamasına geçilince, üretim sistemi, emek-sermaye ekseninden yaratıcı, yenilikçi ve girişimci eksenine kaydı. Ulaşabilirlik ve erişebilirlik olanaklarının artması, girişimciliği yerel olmaktan çıkararak uluslararası boyutlara taşıyor. Daha önce emek-sermaye eksenine oluşan siyasi sistemler işlevini ve işlerliğini yitiriyor. Sendikal örgütlerin, sendikalara dayalı sınıf partilerinin etkileri azalıyor.

Bilgi toplumunda veri derleme, veriye erişebilirliği artırma, verileri ayıklama, bilgi üretme, bilgiyi anlamaya dönüştürme ve bilginin fırsat alanlarını genişletme mekâna yayılıyor ve de derinlik kazanıyor. Teknoloji araştırma şirketi IDC'nin hesaplarına göre veri miktarı yılda yüzde 50 oranında artıyor. Veri alanındaki bu hızlı artış, analitik yetenekleri yüksek veri çözümleyicilerinin önemini artırıyor. McKinsey Global Institute'nin raporunda yer alan bir tahmine göre, ABD'de *"ileri çözümleme"* uzmanlığına sahip 140 ile 190 bin arasında çalışana, veri okuyabilen 1,5 milyon yöneticiye gereksinim var. Aynı raporda, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde bol veri kullanılarak işletme verimliliğini artırarak 149 milyarı doları aşan tasarruf yapılabileceği tahmin ediliyor. Bilim, spor, reklamcılık ve kamu sağlığı gibi alanlarda *"veriye dayalı keşif ve karar alma"* eğilimi giderek güç kazanıyor.[7]

Gelişmeler, klasik sanayi dönemindeki üretim algısını köklü biçimde değiştiriyor. Bir iş yeri, bilgi toplumu aşamasının üretimi doğrudan ve dolaylı etkilerini karar süreçlerinde derinliğine analiz etmeden uzun dönemli geleceğini yaratamıyor ve güven altına alamıyor…

NİTELİKSİZ İŞ GÜCÜ SİSTEM DIŞINA İTİLİYOR

Girişimciliğin emek-sermaye ekseninde yaratıcı girişimcilik eksenine kayması, iş yaşamında amaç, politika, hedef ve stratejileri değiştiriyor. Zihinsel emeğin, entelektüel düzeyin ve sistem kapasitesinin zenginlik üretimindeki etkisi artıyor. Uzmanlığı olmayan *"sıradan emek"* hızla sistem dışına itiliyor. Emeğin uzmanlaşma ihtiyacı, eğitim algısının da değişmesine yol açıyor. Yeni iş metotları, yeni malzemeler ve yeni işlerin yaratılması, o işlerde bilgi sahibi olan iş gücü talebini değiştiriyor. İş süreçleri değiştiği gibi, iş gücü profilleri farklılaşıyor.

Bilgi toplumu, bilginin üretimini, saklanmasını, değerlendirilmesini, aktarılmasını ve kullanılmasını farklılaştıran, katmanlaştıran ve karmaşıklaştıran bir süreçle yüz yüze… Bu farklılık, yeni bir eğitim anlayışı ve yeni bir eğitim sistemi kurmayı gerektiriyor. Sadece örgün eğitimde değil, aileden sokağa, okuldan dini kurumlara, üniversiteden iş yerine bir önceki toplumsal sistemin eğitim felsefesi, araçları ve yapıları yetmez hale getiriyor. Eğitimde nitelik değiştirmeyi, sadece bir kamu ödevi olmaktan çıkaran; iş yerlerinin, mesleki örgütlerin, yerel yönetimlerin ve sivil inisiyatiflerin potansiyellerini de harekete geçirmeyi gerektiren bir ihtiyaç yaratıyor.

Sanayi toplumu aşamasında fabrika-odaklı üretim, emek-sermaye eksenine dayalı idi. Bilgi toplumu aşamasına geçilince, üretim sistemi, emek-sermaye ekseninden yaratıcı, yenilikçi ve girişimci eksenine kaydı.

DİPNOTLAR:

1 *"Trend geniniz var mı?" Zorlu Trend, S.14, 2005.*

2 *Gökhan Hotamışlıgil, Cumhuriyet Bilim Teknik, Yıl 18, S. 912, 11 Eylül 2004.*

3 *Historama, Torquie Diplomatique, S. 28, 15 Mayıs-15 Haziran 2011.*

4 *Martin Orth, "Bir Şeyleri Harekete Geçirme Hissi" Sosyolog Nico Stehr ile söyleşi Detschland T, Sayı 4, Ağustos-Eylül 2007.*

5 *Şimon Perez, "Şu Anda Yaşanan Organizatörü Olmayan Bir İsyan" Turquie Diplomatigue, Sayı 28, 15 Mayıs-15 Haziran 2011.*

6 *Martin Orth, a.g.s.*

7 *Steve Lohr, "Bilgi Denizinde Yolumuzu Kaybediyoruz" The New York Times Sabah, 19 Şubat 2012.*